

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 34.

V Ljubljani, 24. velikega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Tržaške državne šole in Slovenci. — Naš denarni zavod. — Novi šolski in učni red. — Prva obča skupščina učiteljstva v Bosni in Hercegovini. — Kdaj neha biti učitelj uradna oseba. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Vestnik. Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Tržaške državne šole in Slovenci.

V svojem listu smo se že večkrat bavili s tržaškim šolskim vprašanjem, ki čaka že toliko let rešitve in je zahtevalo že toliko boja. A vse dosedanje prizadevanje je bilo zaman. Naša visoka in slavna vlada ne sliši nič in ne vidi nič, kadar trpe drugi narodi — razen Nemcev — nasilje in krivico.

Tržaška „Edinost“ je zopet prijavila jako zanimiv članek, ki z bengalično lučjo razsvetljuje šolske razmere na Tržaškem. Tudi mi si hočemo danes nekoliko ogledati te razmere.

Kakor je vobče znano, tvori Trst z okolico deželo zase. Ima torej lastno deželno upravo in moral bi imeti tudi lastno šolstvo, ki bi baziralo — analogno kakor v drugih provincijah države — razen na državnih tudi na posebnih deželnih šolskih zakonih. Deželni šolski zakoni določajo razvoj ljudskih in meščanskih šol (poleg osnovnih določil državnih zakonov). Takega deželnega šolskega zakona pa Trst z okolico nima. Da! Dežela Trst nima deželnega šolskega zakona, dasi imajo druge avstrijske dežele svoje šolske zakone že več nego 35 let! Če vprašamo, zakaj takega zakona doslej za Trst niso sestavili, sklenili in sankcionirali, imamo za odgovor dva vzroka. Avtonomni zastop tržaški noče skleniti zakona, ki bi zadoščal normalnim določbam državnih šolskih zakonov avstrijskih; to je en vzrok. Drugi je pa ta: avstrijski vladi se nič ne mudi za ta zakon, ker brez deželnega šolskega zakona za Trst in okolico ložje izvršuje program germanizacije Trsta in Primorja. Naglašamo pa takoj tu, da niti v Trstu niti drugod na Primorskem ni nemški jezik deželni jezik; to je treba dobro pomniti, da bodo jasna naša današnja izvajanja.

Preden si podrobno ogledamo tržaško šolstvo, podajamo pregled vseh nemških državnih učnih zavodov na Primorskem.

1. Goriško.

1. C. kr. višji gimnazij v Gorici z enoletnim pripravljalnimi tečajem za one slovenske dečke, ki žele vstopiti v nemški gimnazij.

2. C. kr. višja realka v Gorici z enoletnim pripravljalnimi tečajem za one laške dečke, ki žele vstopiti v nemško realko.

3. C. kr. žensko učiteljsko v Gorici. Zavod je sicer razdeljen v laško-nemški in slovensko-nemški del, a to je le polo-

vičarstvo. Zavod ima tendenco, širiti nemštvo; izobrazba učiteljic je le sekundarni namen. Za dokaz tej trditvi opozarjamo le na to, da ima zavod — v deželi, kjer je nemščina tuj jezik — za notranji in zunanji uradni jezik nemščino. Pri uradnih konferencah učiteljskega zbora govore le nemško, in tiskovine izpričeval gojenk so dvojezične: nemško-laške in nemško-slovenske in se tudi dvojezično izpolnujejo. In to v deželi, kjer je nemščina tuj jezik! — S tem učiteljskim, ki ima za več predmetov nemščino kot učni jezik in izobraža gojenke za nemške, laške, slovenske in hrvaške šole (ta mnogojezičnost seveda le škoduje temeljitosti pedagoško-didaktične izobrazbe) je združena cela vrsta vadniških razredov, ki imajo izključno tendenco germaniziranja. Takih vadniških razredov, ki imajo v drugih deželah namen, da kažejo učiteljskemu vzorno delovanje v vzorni ljudski šoli, je v Gorici šestnajst, in sicer: čvetero nemško-laških, ki pripravljajo laške dečke za vstop v nemške srednje šole, čvetero nemško-slovenskih, ki pripravljajo slovenske dečke za vstop v nemške srednje šole, šest nemških dekliških razredov, kjer se deklice goriških Nemcev (ki jih pa ni niti za en razred) izobražujejo na državne stroške. Poleg tega se pa deklice Slovencev in Lahov v teh razredih raznarodujejo, zakaj nemščina — v deželi tuj jezik — je učni jezik, laščina in slovensčina sta pa le neobvezna predmeta. Potem sta še dva razreda mešane ljudske šole (t. j. za dečke in deklice) ki jo je pred par leti država prevzela iz uprave „Schulvereina“ v lastno upravo in to z dovoljenjem deželnega šolskega sveta goriško-gradiščanskega, kjer sede tudi slovenski politiki.

2. Istra.

1. C. kr. višji gimnazij v Pulju z enoletnim pripravljalnimi tečajem za one hrvaške in laške dečke, ki žele vstopiti v nemški gimnazij.

2. C. kr. nižja realka (v upravi vojne mornarice).

3. C. kr. deška ljudska šola (10 razredov).

4. C. in kr. dekliška ljudska in meščanska šola vojne mornarice.

5. C. in kr. deška ljudska šola vojne mornarice.

6. C. kr. učiteljsko v Koprju, ki je ravno tako urejeno kakor goriško, le vadnice nima tako mnogoštevilne, germanizacija je pa tudi tu prva stvar in edini namen.

3. Trst.

1. C. kr. višji gimnazij z enoletnim pripravljalnimi razredom za slovenske dečke na Proseku in dvorazrednim, tudi slovenskim dečkom namenjenim v ulici Chiozza v Trstu.

2. C. kr. višja realka.

3. C. kr. deška ljudska šola na Piazza Lipsia.

4. C. kr. dekliška ljudska in

5. c. kr. meščanska šola na Piazza Lipsia.

6. C. kr. deška in dekliška ljudska šola v via Fontana.

Uradna letna poročila (Jahresberichte) tržaških državnih nemških učnih zavodov za šolsko leto 1905/6 nam kažejo prav zanimive pojave avstrijske šolske politike. Pod pretvezo, da skrbi otrokom tržaških državnih uradnikov za vzgojo v nemških šolah, vzdržuje država v Trstu 41 razredov nemške ljudske šole in 11 razredov nemške meščanske šole. V teh 52 razredih elementarne šole je 2687 otrok, in sicer: 771 Nemcev, 1222 Lahov in 648 Slovencev. Torej zaradi 771 „nemških“, t. j. 28,6% otrok, je učni jezik za vso šolo nemški! V resnici sicer niti 771 nemških otrok ni, žakaj marsikak oče vpiše svojega otroka za Nemca, ker se hoče s tem prikupiti učiteljem in voditeljem teh šol. Posebno med tržaškim uradništvom je mnogo takih nezavednežev. Pa s kako pravico vzdržuje država v Trstu za „uradništvo“ posebne šole? Kdo in kaj pa so ti uradniki? Ali so sami Nemci? In če bi bili: je li država primorana vzdrževati tem svojim uslužbencem šole, elementarne šole?! Ne! To je ravno oni moment, ki se v Trstu premalo naglaša. Za potrebne ljudske in meščanske šole, v katere se mora sprejeti vsak za šolo godni otrok, mora glasom državnega šolskega zakona skrbeti občina, okraj ali dežela, sploh: avtonomna deželna oblast! Če so torej v Trstu nemške šole res potrebne, t. j., če je res v Trstu dovolj otrok nemškega materinskega jezika, potem naj država prisili tržaško občino, da otvori za vsakih 80 nemških otrok po en razred nemške ljudske šole v avtonomni občinski upravi. Zakaj tudi državni uradniki plačujejo občinske doklade kakor drugi državljani, torej mora tudi njih otrokom občina oskrbeti potrebnih šol.

Nadalje pa tudi v Avstriji ni zakona, ki bi ukazoval in dovoljeval, da se za posebno kasto — tu uradništvo — vzdržuje posebne šole! Šola je vendar za berača in kneza enaka! In dalje: so li vsi uradniki Nemci? Če bi država postopala pravično, bi sploh v Trstu ne bilo nemških uradnikov. Uradniki so vendar povsod cvet naroda, sinovi svojega rodu! Le v Trstu — kakor tudi drugod med nenemškim naseljenjem v Avstriji — so baje sinovi avtohtonnega naseljenja manj sposobni za uradniške službe nego priseljeni Nemci. Pa to so le pretveze, to so argumenti za one, ki so kmalu zadovoljni. Kakor vzdržuje v Trstu civilna državna oblast toliko šol nezakonito, ravno tako vzdržuje v Pulju c. in kr. vojni erar celo vrsto nemških šol. Kakor je vlada prisilila pred nekoliko desetletji ljubljansko občino k ustanovitvi nemških ljudskih šol za baje v Ljubljani naseljene Nemce, ravno tako bi lahko prisilila tržaško in puljsko občino k ustanovitvi potrebnih nemških šol. A število teh, zakonito zajamčenih šol bi bilo tako omejeno, da bi nikakor ne pospeševalo germanizacije nenemških narodov na Primorskem. Zato pa država rajša prinaša ogromne žrtve leto za letom za vzdrževanje ljudskih in meščanskih šol v Trstu in sploh v Primorju ter olajšuje tržaški, puljski in goriški občini šolske stroške, le da more te svoje šole urejati tako, da služijo njenim namenom, t. j. germanizaciji! Za notranji pedagoško-didaktični ustroj svojih zavodov se ne briga, oziroma prepušča to takim možem, ki vidijo smoter šole le v nemštvu, najsibodo že to res Nemci, ali pa Nenemci v službi

vladnega sistema. Zato se nam ni čuditi, da nahajamo nameščene kot učitelje in voditelje na teh primorskih državnih šolah brez izjeme le Nemce, in sicer Nemce iz daljnjih krajev, ki jim je vse tuje tu ob Adriji. Ti ljudje prihajajo sem polni arogance in sovraštva do narodov, med katerimi so poklicani delovati ter vzgojevati njih mladino. Zato se nam tudi ni čuditi, da imamo na srednjih šolah v Trstu tako malo dijaštva. Le pogledjmo statistiko! Na tržaške srednje šole prihajajo dečki: 1. iz obeh državnih ljudskih šol na Piazza Lipsia in via Fontana, kjer je letos (glasom Jahresberichts) v IV. razredu 66 Slovencev, skupaj torej 113 dečkov za vstop v srednjo šolo; 2. iz obeh pripravnic v via Chiozza in na Proseku, ki dajata na leto gotovo 50 dečkov za vstop v srednjo šolo. Skupaj je torej na leto v Trstu 163 slovenskih dečkov zrelih za vstop v srednjo šolo.

V letošnjih letnih poročilih tržaških nemških srednjih šol pa nahajamo: a) na gimnaziji 34, b) na realki 18 učencev slovenske narodnosti v prvih razredih (6 paralelk), torej skupaj 54. Torej se ne sprejema niti tretjina onega števila, ki se prijavlja za vstop v srednje šole. Pri tem smo se pa ozirali le na Trst; izpustili smo pa daljno okolico, ki tudi pošilja dečke na tržaške srednje šole. Saj je celo 20 na Kranjskem rojenih dečkov na tržaški gimnaziji! Ta dvajsetorica je po večini gotovo všteta med onimi 54 Slovenci. Ta števila kažejo jasno, kako se slovenska mladina ovira v višji izobrazbi. Kaj je z onimi dečki, ki jih ne sprejemajo na nemške ljudske šole, ki se torej nikakor ne morejo pripraviti za srednješolski študij na tržaških državnih srednjih šolah — o tem niti ne govorimo. Da bi pa kak slovenski deček, ki je izobražen le v svojem materinem jeziku v obsegu ljudske šole, mogel vstopiti na tržaško gimnazijo, o tem se sploh v Trstu nikomur ne sanja. In vendar je to normalna zahteva zdrave pedagogike! Pa za nas Slovence ne velja pedagogika. Mi moramo svojo mladino v najnežnejši dobi oropati one poezije, ki jo uživa mladina svobodnih narodov v zakladu materinščine, ako hočemo, da ne ostanejo naši sinovi na najnižji stopnji prosvete. Kričeč primer krivične šolske uredbe je n. pr. to: Letos je bilo na c. kr. tržaški gimnaziji 142 Slovencev in 139 Nemcev, a učni jezik je nemščina, slovenščina pa le za vsako leto posebej obligatna. Če se torej slovenski dijak, izpostavljen pritisku nemško-nacionalnih profesorjev, hoče tem svojim učiteljem posebno prikupiti, se ne vpiše v slovenski jezik ter je tako na potu raznarodovanja za stopnjo dalje. To pa vse pod patronanco avstrijske vlade.

Končno le še obžalujemo, da se razen „Edinosti“ in našega lista slovensko časopisje in slovenska politika tako malo bavi s tu očrtanimi šolskimi razmerami. Nemška pest sega vedno dalje do našega morja. Mi gledamo in nič ne vidimo, ker smo udarjeni s slepoto!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca mal. srpana 1906 K 177.464.06.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Novi šolski in učni red.

Pri „Zavezini“ skupščini v Šoštanju poročal tovariš Janko Likar.

S prihodnjim šolskim letom stopi v veljavo novi šolski in učni red. Radovedni smo ga pričakovali in izpraševali smo se, kaj nam neki prinese. Šolski in učni red ima odredbe in določbe, ki segajo globoko v ustroj šolstva, ki pa tudi tangirajo naše dolžnosti in pravice, naše delovanje — naše življenje. Važen je tedaj novi šolski in učni red ne samo za napredek šolstva, ampak tudi za naše razmere. Iz tega vzroka sem se namenil danes govoriti o njem ter ga preresetati vsestransko.

I. Šolski in učni red vobče.

Nobeno človeško delo ni popolno; tako ima tudi novi šolski in učni red svojo solčno in senčno stran. Kardinalna njegova napaka pa je, da je pustil ves ustroj našega šolstva na stari, že prav zastareli podlagi, ki je in bo — po mojem mnenju — ovrhala pravi njegov razvoj. V dno duše me je zamrzilo, ko sem čital paragraf 121, ki pravi med drugim: „Die Lehrer haben den Lehrplan genau zu befolgen, vom Stundenplan nicht abzuweichen und die einzelnen Unterrichtsstunden nicht anders als zur Erfüllung der jeweiligen Lehraufgabe zu verwenden“. To se pravi z drugimi besedami: Ne smeš govoriti o megli takrat, kadar je zunaj megla — ne, ampak, rečimo, popoldne od 3.—4., ko megla ni, zato ker je tako napisano na urniku; ne smeš govoriti o vetru takrat, ko se zunaj pripogibajo drevesa pred njim, ne smeš govoriti o nevihti takrat, ko napravlja s svojo vehemenco največji vtisk na učence — ne, ampak dva, tri dni kasneje zato, ker urnik tako govori; ne smeš peti takrat, ko si ti in ves tvoj razred razporejen za petje, ne, ampak v soboto popoldne morda — zadnjo uro, zato, ker ti urnik tako veleva. O, ta urnik je mogočen gospod! Njemu se mora klanjati vse avstrijsko učiteljstvo, on ima popolnoma v suženstvu duha učiteljev; tvoje prepričanje, tvoja ravnost, tvoja najboljša volja, tvoja individualnost ne pride v poštev, ti se moraš ravnati tako, kakor zahteva ta na steni viseča mrtva stvar! Take „maršrute“ se lahko daje vojakom, na ta način se lahko predpisuje strojevodjem, da dojdejo pravočasno na določeni kraj, tam je to na mestu; mi pa nismo strojevodje, mi smo voditelji živih, mislečih, bolj ali manj inteligentnih bitij, mi smo vzgojitelji in učitelji; pouk pa in vzgoja je umetnost, in nobena umetnost se ne da vkleniti v okove brezmiselne šablone. Učimo se, gospoda, od naravnih odgojiteljev, oziroma odgojiteljic pravega postopanja, oglejmo si, kako poučujejo matere svojo deco. Velika večina naših mater ni pedagoško izobrazena, one ne vedo pedagoških pravil, logike se niso učile, o psihologiji nimajo pojma, a vendar postopajo instiktivno pravilno: one govore o dežju, kadar dežuje, o vodi, kadar so pri nji, o zvezdah, kadar svetijo na nebu, o solncu takrat, kadar sije, o cveticah takrat, kadar se izprehajajo z detetom po pisani livadi. In uspehi? — Psihologi trdijo, da se dete predšolsko dobo razmeroma več nauči, kakor vse kasneje življenje. Učimo se torej od njih in posnemajmo jih!

Zadnji odstavek prej omenjenega paragrafa pravi: „Wenn keine außergewöhnlichen Verhältnisse vorliegen, ist jeder Lehrer für die Erreichung des vorgeschriebenen Lehrziels verantwortlich“. Dobro! Če sem odgovoren za uspeh, potem me pustite, da postopam po svoji volji. Kaj vas to briga, ali sem poučeval zemljepisje ali pa prirodoznanstvo v torek ali pa v petek, moji učenci znajo predpisano tvarino; kaj to koga briga, če sem pel vsako soboto popoldne zadnjo uro ali pa morda štirikrat na teden po

četrt ure — moji otroci znajo peti in lepo peti — to je dovolj. — Rišem naj, kadar se mi zdi pripraven čas zato — tu pa so risbe, ki kažejo o lepem uspehu — in uspeh je glavna stvar. Tako prostost naj bi imel vsak učitelj pri pouku, potem se bi lahko razvijala umetnost, ki jo gojimo, potem bi se v najlepši luči pokazala učiteljeva pridnost in spretnost. Preverjen sem — seveda — da bo še mnogo vode preteklo, preden se rodi mesija, ki postavi pouk na to prosto podlago, preverjen sem pa tudi, da pride prej ali slej do tega. Malo se svetli tudi že v novem šolskem in učnem redu!

4. odstavek paragrafa 8. pravi: Eine bestimmte Lehrmethode wird für keinen Lehrgegenstand vorgeschrieben. To smo tudi dosedaj že imeli in dobro je, da se je to iznova pribilo. Dalje pravi § 14.: An der Volksschule sind die Jugendspiele eifrig zu pflegen und alle nützlichen körperlichen Übungen, wie das Schwimmen, Eislaufen u. dgl. angelegentlichst zu fördern — razen tega govori zadnji odstavek § 76.: Sooft es die Verhältnisse erlauben, sind mit den Schulkindern belehrende, den Unterrichtszweck fördernde Ausflüge zu veranstalten.

Ta določba je s 126. § v nasprotstvu in v tej zadevi ni novi šolski in učni red konsekventen — mimogrede bodi povedano, da je še več takih protislovij v njem — vendar je ta odstavek važen, ker vsaj deloma izpodbija veljavo urnika. Od nas se vendar ne more zahtevati, da bi po šolskem času delali tudi še izlete, da bi vodili mladino k otroškim igram, ali pa da bi jih plavali učili. Med šolskim časom pa tudi ne gre, ker kaj takega „gospod urnik“ ne dovoljuje! In vendar se bo moral porabiti zato pač šolski čas; kako pa se bo stvar uredila, o tem premišljevatni ni naša naloga, to imajo urediti naše deželne šolske oblasti; vendar je pa moje osebno mnenje, da bi se za otroške igre, plavanje in drsanje porabile telovadne ure, za izlete pa ure, ki so predpisane za zemljepisje in zgodovino in pa za prirodoznanstvo.

Toliko naj omenim o novem šolskem in učnem redu vobče, sedaj naj pridejo na vrsto še nekatere podrobnosti. Prav natančno obdelati vsega šolskega in učnega reda skoro ni mogoče, ker je preobsežen. Razdeljen je namreč na štiri poglavja, in sicer govori I. poglavje o občni ljudski šoli, II. poglavje o meščanski šoli, III. poglavje o privatnem pouku in IV. poglavje o oskrbi otrok.

Za nas je najvažnejše prvo poglavje, zato se bomo tudi bavili specialno z njim.

Oglejmo si najprvo predmete ljudske šole!

II. Predmeti.

Predmeti ostanejo tisti kakor do sedaj, neobligaten pouk pa se lahko uvede „noch in einer andern Landessprache“ in pa v goslih.

Prva odredba je nekako temna. Pri nas se že sedaj poučuje „in der zweiten Landessprache“, drugega deželnega jezika na Kranjskem in Štajerskem ni; kvečjemu če pridejo tu v poštev obmejni jeziki, kakor n. pr. na Štajerskem hrvaško ali ogrsko, na Kranjskem pa laško. Vendar se mi zdi, da se pri nas šolske oblasti ne bodo posebno ogrevale za te jezike; pač pa znajo ta § uporabiti zato, da bodo nemščino bolj širile po naših šolah. Pri nas se na enorazrednicah in dvorazrednicah do sedaj nemščina ni poučevala, na podlagi tega § pa znajo vsiliti tudi v take šole „noch eine andere Landessprache“. Tu bo treba našim krajnim šolskim svetom biti malo opreznim, da ne bo trpela materinščina in pa drugi predmeti zaradi usiljene tujke.

Pouk v goslih je važen, zato naj bi se uvedel vsaj po mestih in v večjih trgih, da bi se tudi pri nas razvila godba polagoma tako, kakor je razvita na Češkem; samo to bi bilo še dobro, da bi tudi pri nas — kakor na Češkem — vsak otrok gosli že s sabo na svet prinesel.

Razen teh dveh predmetov obrača novi šolski in učni red nekoliko pozornosti tudi kmetijskemu pouku, vendar vse v premali meri. §. 13. namreč govori: Bei jeder Volksschule, hauptsächlich auf dem Lande ist nach Tüchtigkeit ein Schulgarten und ein landwirtschaftliches Versuchsfeld anzulegen und zweckmäßig einzurichten. Die Pflege des Schulgartens und die Bewirtschaftung des Versuchsfeldes kommt in der Regel dem Leiter der Schule zu, kann aber mit Bewilligung der Bezirksschulbehörde auch einem andern Lehrer übertragen werden.

Zu den Arbeiten im Schulgarten können die Kinder der obersten drei Altersstufen herangezogen werden; die Knaben sind dann hauptsächlich in der Obstbaumschule, die Mädchen bei der Blumenzucht und in der Gemüseabteilung zu beschäftigen, am zweckmäßigsten gruppenweise im Anschluß an die übrige Unterrichtszeit, jedes Kind womöglich eine Stunde wöchentlich.

Die näheren Bestimmungen trifft die Landesschulbehörde, der es auch überlassen bleibt, im Einvernehmen mit den Schulerhaltern besondere Vorschriften über die Verwendung der Erträge der Schulgärten und der Versuchsfelder und über die Entlohnung der Leiter derselben zu erlassen.

To je vse, kar pravi novi šolski in učni red o kmetijskem pouku. Ker je pa ta posebno na kmetih velike važnosti, je sedaj naloga deželne šolske oblasti, da uredi na podlagi tega paragrafa kmetijski pouk na ljudski šoli.

Za ženska ročna dela je važen drugi odstavek § 7., ki se glasi: „Beim Unterricht in den weiblichen Handarbeiten ist daran festzuhalten, daß eine Lehrerin regelmäßig nicht mehr als 40 Mädchen gleichzeitig in einer Gruppe unterrichten darf“ Ta paragraf že sam na sebi ni veliko vreden, ker se mi zdi število 40 za skupen pouk v ženskih ročnih delih že itak preveliko. V eni uri 40 tim učenkam kazati, pregledovati, popravljati in parati delo, je — po mojem mnenju — preveč, in vrhu tega ima paragraf še besedico „regelmäßig“, kar se kaj rado tako izvršuje, da je „regelmäßig“ to, kar bi ne smelo biti „regelmäßig“. Tovariš Šega je pri svojem predavanju o ravno tem premetu v Radovljici omenil, da bi bilo dobro, da se nastavi posebno nadzornico za ženska ročna dela. Za svojo osebo nimam nič proti temu, vendar pa mislim, da tega ni treba, — čeravno je res, da se naši nadzorniki ne razumejo na ženska ročna dela — in sicer zato ne, ker so prvič naše gospodične tovarišice same dovolj vestne in pridne, da store v tem predmetu, kolikor se sploh storiti da, in drugič, ker imajo že tako krajnega, okrajnega in deželnega šolskega nadzornika. Ti, mislim, zadostujejo, še nadzornica povrh — bi bilo le malo odveč. Zadnji odstavek § 7. se glasi: Die Landesschulbehörde regelt auch die Einsetzung und den Wirkungskreis des zur Förderung des Handarbeitsunterrichtes etwa berufenen Frauen-Komitees. — Ker smo mi učitelji lajki v tem predmetu, bi bilo pač dobro, da bi gospe in gospodične tovarišice same povedale svoje mnenje, ali in v koliko bi bili taki komiteji dam potrebni in koristni in v koliko bi smeli posegati v pouk v ženskih ročnih delih in kak vpliv naj bi imeli na razvoj tega predmeta.

Med ljudskošolske predmete sodi tudi verouk in v zvezi s tem so verske vaje. V tej zadevi je novi šolski in učni red

nejasen. Suče se le v okviru državnega šolskega zakona, ki veli, da ima cerkvena oblast določati verske vaje, vendar jih mora naznaniti pravočasno okrajnemu šol. svetu, „damit eine ordnungsmäßige Verhandlung darüber bei der Bezirksschulbehörde stattfinden kann“. S tem je dobil okrajni šolski svet pravico, da obravnava o verskih vajah in — logično mišljeno — da sme tudi zavrniti take vaje, ki bi morda ne bile umestne. Zato upam, da se nam ni bati, da bi nas silili nadzorovati otroke pri nedeljskih mašah, kakor se je to že poizkušalo uvesti tuintam. Taka uvedba bi bila atentat na učiteljevo prostost. Nedeljski počitek se je pripoznal in zakonitim potom tudi povsod uvedel; vsak stan ima pravico do njega — zakaj bi ga učitelj ne imel? Nedeljski počitek pa ni, ako mora učitelj tudi ob nedeljah med mašo svojo pazljivost obračati na šolsko deco in jo tam devati v red, jo opominjati itd. Učitelju se bi s tem kratila prostost, ker bi bil potem primoran iti k maši le v domačo cerkev, če bi tudi tuintam morda vendar rajši šel v kak sosedni kraj. So med nami tudi učitelji in učiteljice, ki hodijo iz dušne potrebe k maši in hočejo z zbranim duhom zadoščati verskim dolžnostim. V zgoraj omenjenem slučaju bi bilo to nemogoče, ker človek ne more biti zbranega duha, ako se mora jeziti nad nemirnimi otroki. Če pa hočejo imeti nadzorstvo, naj tam, kjer je več duhovnikov, prevzame to nalogo katehet, ki je vsekako prej dolžan izvrševati ta posel, kakor pa učitelj. Moje mnenje pa je, da je to nadzorovanje sveta dolžnost edino le — staršev! Starši naj vedejo svoje otroke s seboj v cerkev in naj jih sami nadzorujejo! Drugim verskim vajam, ki so umestne in potrebne, se pa pameten in razsoden učitelj ne bo upiral. (Konec.)

Prva občina skupščina učiteljstva v Bosni in Hercegovini.*)

Učiteljsko društvo mesta Sarajeva ima za predsednika vrlega pedagoga in strokovnega pisatelja Ljudevika Dvornikoviča. Ta je sprožil idejo, naj bi se vse učiteljstvo Bosne in Hercegovine zbralo na skupen shod. Ta se je vršil dne 6., 7., 8. in 9. malega srpana t. l.

Došlo je iste dni čez 200 učiteljev in učiteljic iz vseh delov imenovanih dežel v Sarajevo, da premotrivajo svoje stanovske interese. Zborovali so v mestni zbornici.

Dne 6. mal. srpana popoldan se je vršila predskupščina v telovadnici višje dekliške šole, pri kateri so sklenili vzpored in so se dogovorili o drugih posameznostih, tikajočih se glavne skupščine.

Na večer so v društvenem domu priredili prijateljski sestanek, pri katerem so bili navzoči tudi vladni svetnik g. Ljuboja Dlustuš, delegati „Saveza“ v Zagrebu in madjarske učiteljske organizacije v Budimpešti. Peli so in si napivali.

Dne 7. mal. srpana ob 1/2 9. uri dopoldne se je pričelo skupščinsko delo. Razprave je vodil kot predsednik Salih ef Aličehić, učitelj v Sarajevu, podpredsednika sta bila David Višnjčić in Ivan Hečimović.

V svojem nagovoru je predsednik priporočal učiteljstvu slogo, za zborovanje pa paznost, red pri razpravah in strpnost zlasti v verskem oziru, da se omeji medsebojna mržnja, ki vlada v narodu treh ver.

Delegat ogrske zaveze, budimpeški učitelj Dragotin Székely je pozdravil skupščino začetkom madjarsko, a je nadaljeval hrvaško. Pravi, da sta delegate dovedla ljubezen in odkrito srce med tovariše čez Savo. Želi skupščini uspešno delo in delu uspeh.

*) Zaradi pomanjkanja prostora zakasnelo.

Delegat hrvaške zveze, zagrebški učitelj Josip Granec, je pozdravljaj brate ter izjavil radost učiteljstva Hrvaške in Slavonije nad 1. učiteljsko skupščino v Bosni.

Ravnatelj sarajevskega učiteljskega Bujher je pozdravil skupščinarje kot svoje duševne otroke, kot sinove, ker so tekom 24 let vsi učitelji, razen priseljenih, bili njegovi gojenci.

Nato je predsednik predlagal, naj se po skupnem ministru Burianu pošlje brzozavni pozdrav cesarju, kar se je sprejelo z burnim odobravanjem. Sprejelo se je tudi, poslati Burianu in načelniku deželne vlade feldcajmajstru Alboriju pozdrave, nadalje, da se pošlje deputacija deželni vladi ter da se civilnemu poglavarju Benku zahvali, za obdržavanje skupščine brez kontrole.

Prečitali so se na to v velikem številu došli brzozavi.

Sarajevski učitelj David Višnjic je razpravljaj o ureditvi učiteljskih plač. Očrtal je stanje učiteljstva obširno in temeljito. Skupščina je njegov referat spremljala s ploskanjem in s živiokliki.

Njegov predlog je skupščina soglasno sprejela.

Predlagal je, da se učitelji uvrsté v IX., X. in XI. red s početno plačo 1600 K in da se postopa sledeče:

IX. razred			X. razred			XI. razred			
3	2	1	3	2	1	3	—	—	
1600	1800	2000	2200	2400	2600	2800	—	—	
2 leti		3 leta							
5 let		5 let		5 let		5 let		—	

Pokojnina se po dovršenih 30 letih določi s 3000 K. Za učiteljske vdove in sirote se zahteva pokojnina po petih letih službovanja po predpisih za državne uradnike.

Skupščina je sklenila, da se v tem smislu nese peticija skupnemu ministru Burianu, po potrebi tudi k cesarju. Izbral se je peticijonalni odbor, ki ima takoj drugi dan peticijo predložiti skupščini v razpravo. Popoldan so razpravljaj o načrtu učne snovi; to se je nadaljevalo drugi dan, dne 8. m. srpana.

Peticijonalni odbor je predložil omenjeno peticijo; predsednik jo je postavil nato na vzpored in je bila sprejeta. Skupščinarji so jo takoj pričeli podpisavati ter so se odbrali trije učitelji, ki pod vodstvom Salih ef Aličehića gredo na Dunaj v skupno ministrstvo ter pred cesarja. Deputaciji je votiran strošek 600 K, katero vsoto zložijo učitelji.

Nato se je začela razprava o osnutku „Saveza učiteljskih društava narodnih osnovnih škola u Bosni i Hercegovini“. Prišlo pa je do načelnih nasprotovanj, katera je bilo rešiti z obravnavanjem posameznih §§.

Delegati učiteljskih društav so osnovali pravila v tem smislu, da bi imeli v zavezi odločilni glas samo učitelji osnovnih šol, a vsi drugi (višji, trgovski itd.) samo posvetovalni glas. Drugi so zahtevali, da je v zavezo sprejeto učiteljstvo vseh kategorij z enakimi pravicami. Ker je vsaka stranka imela primerno število pristašev, je bila borba ljuta in ostra. Predsednik je prekinil zborovanje ter odredil odmor pol ure. Po tem so se nazori toliko ublažili in zbistrili, da se je moglo glasovati ter se je z večino glasov določilo, da morejo stopiti v zavezo učitelji vseh kategorij z enakimi pravicami kakor učiteljstvo osnovnih šol.

Nato je zaključil predsednik zborovanje. Skupščinarji so se odpeljaj v kopalnišče Ilidže, kjer je bil ob 1½. uri slavnosten banket. Po banketu so šli do vrelca Bosne, kjer se je učiteljstvo dalo fotografovati.

Dne 9. mal. srpana so dopoldan izpolnili s podpisavanjem peticije, a popoldne so razpravljaj o pravih zaveze. Po dolgi

razpravi so izvolili odbor, na čelu kateremu stoji Salih ef Aličehić. V odboru je 15 učiteljev in tri učiteljice.

Tako se je dovršila prva občna skupščina učiteljstva Bosne in Hercegovine. —ij—

Kdaj neha biti učitelj uradna oseba?

Pri okrožni sodnji v Celju se je vršila dne 12. julija t. l. zanimiva obravnava. Na obtožni klopi je sedel mizar L., obtožen zločina javnega nasilstva po § 81., ki je kaznjivo po § 82. kaz. zak. Dne 1. maja je namreč prišel L. po svojega sina, ki ga je bila učiteljica P. z več drugimi učenci za kazen pridržala v šoli. Ne zmenivši se za prestrašeno učiteljico, je L. odvedel dečka iz sobe. V istem razredu je bila takrat slučajno navzoča tudi učiteljica Sch. Ta je poklicala šolskega voditelja iz pisarne na pomoč. Ko pride nadučitelj v prvo nadstropje, je bil oče s sinom že na hodniku. Nadučitelj prime dečka za roko, rekoč, da ne sme domov, dokler mu učiteljica ne dovoli. Oče pa sune nadučitelja v stran in odvede dečka. Šolsko vodstvo je napravilo uradno ovadbo na okrajno sodnijo, ki je po izvršeni preiskavi odstopila zadevo okrožni sodnji.

Zagovornik obtoženca je trdil, da učiteljica ob istem času ni bila več uradna oseba, ker se je pouk, torej njeno uradno delo, že končalo, še manj pa je bil to nadučitelj, ki pri tem sploh ni imel ničesar iskati. Vsa zadeva se kvalifikuje le kot osebno žaljenje, ki se ne more uvrstiti v § 81. Državni pravdnik je bil na stališču, da je učiteljstvo pravilno postopalo ter da sta bila učiteljica kakor tudi nadučitelj, katerega se je na pomoč poklicalo, v istem času še uradni osebi, ki jih varuje imenovani § 81.; tudi ko bi učitelji ne postopali postavno, ne izgube uradnega značaja ter znači vmešavanje ali preprečenje njih uradnega posla zločin javnega nasilstva. Temu izvajanju se je pridružilo tudi sodišče, ki je prisodilo obtožencu, vpoštevaje olajševalne razloge, šest tednov težke ječe, poostrene z dvakratnim postom na teden.

K temu poročilu pripomnimo, da je šele novi šolski in učni red pripoznal učitelju uradni značaj, ki ga morajo oblasti ščititi. Zaradi tega se je tudi doslej pri sodnijah v enakih slučajih prav različno postopalo.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Na kratko se da stremljenje v novodobnem risanju izraziti z naslednjimi stavki:

1. Naslanjaje se na psihološke študije, temelji risarski pouk v ljudski šoli na risanju po spominu, po nezavestnem naziranju in zavestnem naziranju in postopa na spodnji stopnji skupno z nazornim naukom,

2. se ozira na predmete iz narave in vsakdanjega življenja in zapušča suhoparno geometriško metodo,

3. čuva otroško individualnost,

4. uri roko, oko in spomin in upošteva vse čute,

5. se ozira zlasti na tip, da zbujaj čut za raztezanje v prostoru,

6. goji čut za barvo in pestre pojave v naravi.

Sredstva v ta namen so v ljudski šoli:

1. risanje s svinčnikom,

2. prostolahtne vaje z ogljem (v veliki obliki), s svinčnikom in barvnikom,

3. proste vaje s čopičem,
4. risanje z risalnim orodjem (linearno risanje),
5. izrezovanje iz barvnega papirja in modeliranje,
6. risanje navadnih predmetov in naravnih oblik in njih uporaba v ornamentu, ki izključuje vsako kopiranje predlog,
7. ogledovanje umetnin,
8. skiciranje po naravi, risanje po spominu, ilustriranje povesti in vaje v skicni knjižici (fakultativno).

Teze.

a.) Smoter.

Risanje naj goji čut za barvo in obliko, ljubezen do narave in zmožnost, da morejo učenci preprosto izražati opazovane predmete iz navadnega življenja in narave; posebno naj zbuja umetniški čut in smisel za domače umetnine.

b.) Glede metode.

I. V formalnem oziru.

1. Na spodnji stopnji zbuja risanje po spominu vezane moči, pogum in veselje do risanja.
2. Na srednji stopnji naj vse risanje vadi opazovati, kar je značilnega na predmetu.
3. Na višji stopnji naj zbuja smisel za barvo in barvne pojave in intimno opazovanje narave.

II. V materialnem oziru.

1. Risarski pouk se začne s skematiškim risanjem po spominu, za njim pride risanje po neposrednjem naziranju in risanje po predmetih.

2. Risanje po predmetih se začne s telesi, ki imajo samo dve razviti dimenziji, in prehaja na telesa, ki so jim razvite vse tri dimenzije.

3. Risanje neposrednje po naravi se ne more zahtevati pred 4. šol. letom; začne se s preprostimi predmeti, n. pr. listi, sadjem, dvodimenzionalnimi uporabnimi predmeti itd.

4. Na vseh stopnjah se goji risanje po spominu.

5. Izrazila risanju so barva, svinčnik, oglje kakor pripuščajo razmere in zahteva predmet, ki se riše.

6. Prostolehtne vaje, proste vaje s čopičem in nazorna perspektiva se vrste na večrazrednicah, primerno se menjaje od 3. šol. leta dalje.

7. Najvažnejše perspektivne zakone je abstrahirati šele v najvišjem šolskem letu.

8. Projekcijsko risanje je gojiti v zvezi z geometrijskim oblikoslovjem.

9. Za vaje v risanju, po spominu in po naravi se za otroke priporoča skicna knjižica.

10. Risanje po predlogah je v šoli izključeno; ornamentični naj se ali sestavljajo v popolnoma določen namen ali pa naj se rišejo naravnost s predmetov, ki so z njimi okrašeni.

11. Na tabli riše učitelj, kadar razlaga ali popravlja; učence ne prerisuje njegovih risb, ampak riše predmet.

12. Učenčevega dela ne sme učitelj popravljati. Njegova risba je gotova, kadar iz lastne moči in na učiteljeve besede ne zna več risbe izboljšati.

13. Vse učenčeve risbe so vaje, ne pa paradni listi; soditi jih je v tem smislu. Zlasti naj se na vseh stopnjah zbuja veselje do risanja.

14. Izvršene dobre vaje vsakega učenca shranjuje učitelj v ovitkih.

15. Razstave so le za učence in strokovnjake; v tem smislu naj se prirejajo, pa ne samo koncem šolskega leta.

16. Po modelih naj se ne riše, ampak po predmetih samih; učenci naj sami prinašajo gradivo vsak zase. Pomagajo pa naj tudi učitelju, da sestavlja zbirko predmetov za risanje.

17. Kjer je mogoče, naj se opazujejo umetnine, najprej domače in originali, potem tuje in reprodukcije.

18. Za šole nižjih kategorij ostane metoda ista, snov se skrči, a izbere se iz vseh šolskih let višjih kategorij.

c.) Glede učiteljev.

1. Na večrazrednicah se naj v vseh razredih poveri risanje, če mogoče, najspretnejši učni osebi, dokler se metoda ne udomači.

2. Učitelji, ki jih predmet veseli, naj dobe priliko, da morejo preučiti novo metodo. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Vsem slov. učit. društvom na Štajerskem, ki so člani „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“, vljudno v znanje, da je do **1. septembra t. l.** vposlati vodstvu „Steir. Lehrerbunda“ v Gradec od vsakega uda 15 vinarjev prispevka, a 1. marca 1907. l. spet ravno toliko. Vodstvo.

Vestnik.

Slavnostni dnevi v Belgradu. Od 17. do 22. t. m. so trajali v Belgradu slavnostni dnevi srbskega učiteljstva, ki je praznovalo petindvajsetletnico svojega „Učiteljskega združenja“ in I. kongres vsega srbskega učiteljstva. O tem zborovanju priobčimo poročilo prihodnjic. Dne 20. se je vršila konferenca za ustanovitev „Jugoslovanske učiteljske zveze“. Ta zveza je bila v principu sklenjena, in s splošnim navdušenjem je bil sprejet predlog, da se vrši v prihodnjih počitnicah ustanovni shod. Temu posvetovanju je predsedoval tovariš Davorin Trstenjak, poročevalec je bil tovariš Ivan Šega, zapisnikarja sta bila tovariša L. Jelenc in Staniša Stanišić. Podpredsednik je bil iskreni prijatelj slovenskega učiteljstva Jovan P. Jovanović. Tudi o tem zborovanju priobčimo natančno poročilo.

Prijateljstvo učiteljskih fig naznanjamo, da jih je razstavila „Slovenska Matica“ pod imenom: Zgodovina slovenskega slovstva in „Slovenska bibliografija“. Nekaj je tudi prav dobrih, kakor pričajo razne ocene.

Kaj je čudnega na Slovenskem! Slovensko učiteljstvo ima menda najbolj priliko, opozarjati slovenske starše, kdaj se prično razni sprejemni izpiti na naših c. kr. srednjih šolah, zakaj slovenski učitelji smo vendar v neposredni bližini naše nadpolne mladine, ki hoče iti na srednje šole. — Dokaj let se že ukvarjamo s šolstvom, marsikakega fantiča smo že oddali srednjim šolam, a do danes še nismo naleteli na dejstvo, da bi naše glasilo „Učiteljski Tovariš“ prinesel oglas naših c. kr. srednjih šol, kdaj se prično sprejemni izpiti, kdaj se prične pouk na c. kr. srednjih šolah. Ne vemo, kako bi to postopanje imenovali? Upamo, da bo v prihodnje bolje! △

Solske novice s Koroškega. A. Hornbogner, učitelj v Strassburgu, pride za učitelja meščanske šole v Velikovec. Prestavljeni so: učitelj Val. Švikaršič iz Sel za začasnega šolskega vodjo na Jezersko, Leopold Samoniga iz Mohlič v Sele, Marija Čarf iz Grebinja v Mohlič. Stalno je nameščena Jul. pl. Kleinmayr v Ettendorfu. Na novo so nastavljeni: L. Schmid v Dobrlivasi, Engelb. Goltschnig v Medgorjah, Ema Česka v Grebinju in Fani Tichy v Malošah.

Gibanje med nižjo češko duhovščino. Zanimalo bo tudi naše čitatelje, kako se giblje nižja češka duhovščina. Med gibanjem te in med gibanjem naše ne bo težko napraviti primere. Nedavno je zborovala v Brnu češka duhovščina iz Moravske in Šlezije. Razen duhovnikov so se udeležili shoda tudi lajki, skupno 150 oseb. Zborovalci so zahtevali več časa primernih reform, med drugim, da voli škofe duhovščina in da se cerkveno imetje uporablja v kulturne in človekoljubne svrhe. Duhovniki hočejo, da se jih smatra kakor pomočnike škofa, ne pa kakor njegove služabnike. Lajikom naj se da neki vpliv v cerkvenih stvareh.

Nadalje je shod zahteval, da se pri službi božji v deželah češke krone uvede češki jezik in da se ustanovi Ciril-Metodova akademija. Nadalje so zborovalci protestirali proti nasilnemu postopanju madjarskih škofov. Proti temu naj nastopi tudi pri nuncijaturi in pri sv. stolici episkopat. Nadalje se pozivlja episkopat, naj deluje na to, da se na Dunaju in v Litomeriah uvede češka služba božja. Potem so zborovalci zahtevali, da se času primerno izvrše tudi izpremembe glede celibata in disciplinarnega reda. Končno je bila izražena želja po organizaciji svečenstva in njega pravice do sodelovanja v političnem življenju in v takih strankah, ki niso sovražne cerkvi.

Zavetišče za osirotele otroke ptujskega okraja ustanove v Ptuj.

Ženske-doktorice. Na graškem vseučilišču je bila promovirana doktorjem modroslovja gospica Marijana Urbas, hči pok. profesorja na državni realki v Trstu, Slovenca Viljema Urbasa. — Na dunajskem vseučilišču pa je napravila nedavno doktorat gospica Ilka Gjorgjević, hči avstr. kavalerijskega častnika. Mlada doktorica, ki je maturirala v Ljubljani, se bavi zlasti s srbsko zgodovino.

Nova papeževa enciklika. Papež je izdal na duhovščino v Italiji enciklo, v kateri ji daje premnogo navodil, tako na primer, da se semenišniki ne smejo udeleževati nikake zunanje agitacije, da morajo škofje biti jako izbirični, koga sprejmejo v semenišče, zakaj boljše je, če je manj duhovnikov, kakor pa da delajo škodo cerkvi in krščanskemu življenju s prevzetnostjo, nepokorščino in neduhovskimi nazori. (Pri nas je pač ravno narobe!) Dalje zapoveduje papež, da naj se popolnoma odvrnejo od prižnice govori, ki so prikladnejši za časnikarsko bojišče in akademično dvorano nego za sveto mesto. Papež pravi: Ako dobijo škofje koga, da se bolj briga za svoje interese nego za one Jezusa Kristusa, da se bolj briga za posvetno hvalo nego za blagor duš, pa ga na to spomni ter mu to ne zadošča, naj ga odstranijo neizprosno od službe, ktere se izkazuje nevrednega.

P. n. c. kr. okrajne šolske nadzornike prosim, da mi blagovolijo poslati za „Letopis“ Slovenske Šolske Matice teme in teze, ki so se obravnavale, oziroma vsprejele pri letošnjih okrajnih učiteljskih konferencah. V Ljubljani, dne 1. avgusta 1906.
Jakob Dimnik, nadučitelj.

Razgled po šolskem svetu.

— **Šolska družba sv. Cirila in Metoda** je imela v XX. upravnem letu skupnih dohodkov 57.833 K 53 h, stroškov pa 56.762 K 55 h, torej prebitka 1070 K 98 h. Med stroški je imenovati izdatke za zgradbo društvenih poslopij v znesku 8825 K 56 h, šolstvo v Trstu je stalo 16.942 K 72 h, vse drugo šolstvo pa 16.760 K 72 h.

— **Slovenski srednješolei.** Slovenskih gimnazijcev je bilo v preteklem šolskem letu 2656, slovenskih realcev pa 635, torej skupaj 3291.

— **Medicinska fakulteta v Belemgradu.** Vseučiliščna komisija za ustanovljenje medicinske fakultete v Belemgradu je dovršila svoje delo in je razdelila profesorske stolice. Svoje izvestje je poslala ministru, da ga predloži skupščini v odobrenje stroška 200.000 dinarjev. Vse profesorske stolice, razen anatomije in fiziologije se izpopolnijo s Srbi.

— **Šolski zdravniki.** In vendar se giblje tudi v Avstriji! V naučnem ministrstvu izdelujejo navodila za nastavljanje šolskih zdravnikov na ljudskih šolah, ki bodo nadzorovali telesni razvoj in zdravje šolske mladine. Načrt predlože v odobrenje ministrstvu notranjih zadev in vrhovnemu zdravstvenemu svetu. Šolski zdravniki bodo prejeli nagrade po 40 K za vsak razred.

— **Mahrova trgovska šola** v Ljubljani je završila letos svoje 71. šolsko leto. Na nji se je šolalo do danes 12.505 učencev.

— **Analfabeti v Hrvaški in Slavoniji.** Društvo hrvaških vseučilišnikov je izdalo oklic na delo proti analfabetizmu. V oklicu pravi, da je od 2.500.000 prebivalcev v Hrvaški in Slavoniji 900.000 analfabetov.

— **Strokovno šolo za izdelovanje pušk** v Borovljah na Koroškem je obiskovalo v preteklem šolskem letu 124 Slovencev in 30 Nemcev.

— **Učiteljski shod.** Nemški učitelji iz Nemčije in Avstrije so priredili spomladi t. l. skupni shod v Neustadtu ob T. v Severni Češki. — Kdaj priredimo pa Slovani svoj učiteljski shod?

— **Posnemanja vredno!** Moravski deželni zbor je v svojem zadnjem zasedanju sprejel sledeči predlog kot dodatek k novemu učnemu in šol. redu: Šoloobvezni otroci se smejo sprejemati le v take šole, kjer se poučuje v njih materinem jeziku. Slovenci, na noge! —a.

— **Moderno risanje** ali risanje po naravi je hudičevo delo, za katero se najbolj ogrevajo framasonski učitelji; zakaj risanje po naravi prežene iz otroških src še ono vero, ki jo ohranijo še v šoli. Tako se je izrazil pred kratkim časom c. kr. okr. šol. nadzornik v Bludenzu, Staiger, pri neki skupščini učiteljev in katehetov. —v—

— **„Lega Nazionale“ proti analfabetizmu.** „Lega Nazionale“ naznanja po italijanskih listih, da začne delovati proti analfabetizmu. To je gotovo koristno delo, ker je analfabetizem zlasti med laškim narodom jako razvit.

— **Štiristopetdeset let** je minilo, kar so ustanovili vseučilišče Greifswald.

— **Skupno poučevanje** deklic in dečkov so uvedli na gimnaziji in realki v elzaškem mestu Mühlhausnu.

— **V Odesi** se je zopet pričel na ukaz generalnega guvernerja pouk v vseh srednjih šolah, ki je bil od 27. oktobra m. l. prekinjen. Tako so bile zopet otvorene ljudske in srednje šole tudi v Jelisavetgradu in Kijevu.

— **Katoliško vseučiliščno društvo** v Solnogradu ima imetja 2.489.767 K. V pretečenem letu je bilo dohodkov 447.344 K.

— **Pouk o spolskem vprašanju.** Zveza za materinsko varstvo na Nemškem se je obrnila do vseh nemških ministrstev za uk in bogočastje, naj bi uvedli na šolah pouk o spolskem življenju.

— **Verouk iz šole!** 10. jan. t. l. je predaval znani duhovnik dr. A. Kalthoff v Lipskem o „socijalni etiki starega testamenta“. Teza njegovega predavanja je bila: V ljudskih šolah se poučuj le o zgodbah sv. pisma! —g—

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1291.

Kranjsko.

Na dvorazredni ljudski šoli na Blokah se razpisuje s tem 2. učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 14. septembra 1906.

C. kr. okrajni šolski svet v Logateu, dne 13. avgusta 1906.

*****

Upravništvo „Zvončka“

proda več lepih

klišejev po nizki ceni.

Upravništvo „ZVONČKA“

Ljubljana, Rimska cesta št. 7.

*****

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Last učiteljskega tiskovnega društva

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Postrežba točna.

Naročene tiskovine se prično razpošiljati početkom septembra.

Tudi vse tiskovine za županstva ima naša tiskarna po prejšnji ceni v zalogi.

Naša tiskarna sprejema vsa v to stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Ko so pred 30 leti novi šolski zakoni stopili v življenje, bili so to sicer velika pridobitev nasproti starim šolskim postavam, toda začetkoma so bile učiteljem odmerjene vendarle majhne plače. Tolažilo nas je vendar to, da se nam bodo dohodki po službenostarostnih dokladah zviševali vsakih pet let. Paragrafe v zakonih, ki govore o petletnicah, smo si razlagali pravilno in v pravem duhu, t. j. v duhu, ki ga je imel zakonodajalec. Razlagali smo si ga tako: Ker pri ljudskem učiteljstvu ni takega avangmenta kakor pri uradnikih, nam bodo to povišanje nadomestovale kvinkvenije, ki jih dobe tudi uradniki redoma od pet do pet let. Učitelji so si torej razlagali: V normalnih razmerah nam bodo kvinkvenije redoma pripoznane. In res v mnogih slučajih so bile učiteljem kvinkvenije redno odštete. Morali so se sicer učitelji takrat še s separatnimi prošnjami potegniti zanje. Nekaj je bilo pa vendar pri podeljevanju učiteljskih petletnic neljubih izjem. V dotičnih paragrafih deželnih šolskih zakonov (za Kranjsko § 30 postavbe z dne 29. mal. travna 1873. l.) je določilo, da mora učitelj ne samo nepretrgoma službovati, ampak tudi s „povoljnim uspehom“. Nepretrgano službovanje je bilo slehnrnemu učitelju lahko dokazati; „povoljni uspeh“ dokazati, to pa ni bilo v njegovi moči. O tem so sodili šolski nadzorniki in šolske gosposke. Naj to povem v svojem konkretnem slučaju. Z vel. srpanom l. 1876. bi bil moral dobiti že 1. kvinkvenijo, ko sem bil nadučitelj v Ljutomeru, kjer odločuje štajerski deželni šolski svet o kvinkvenijah. Prošnjo sem pravočasno vložil, toda dokler sem služil na Štajerskem, še ni bila rešena (do l. 1878.) Ko sem prišel l. 1878. na Kranjsko, sem vložil tukaj takoj prošnjo za 1. kvinkvenijo. Tukaj so mi jo slednjič pripoznali z vel. srpanom 1879, in me tako prikrajšali pri prvi kvinkveniji za 3 leta. Že takrat se mi je dozdevalo, kolika krivica se mi je pripetila, ker so me prikrajšali, in to po nezakonitem potu. Vložil sem pritožbo na e. kr. deželni šolski svet, a bila je odbita. Zoper njegov odlok je šla pritožba na ministrstvo, a je bila tudi odbita. Zakaj se pa nisem pritožil na upravno sodišče? To sodišče se je 28. vinotoka 1878 izrazilo, ko se je neki učitelj s Češkega do njega pritožil, da je ono v tej zadevi nekompetentno, rekši, da ako šolske gosposke rekó, učitelj ne deluje s „povoljnim uspehom“, tega upravno sodišče ne more preiskovati. Čez 25 let je pa to sodišče priznalo, da je kompetentno, razsojevati tudi o učiteljskih kvinkvenijah, ako šolske gosposke te odbijejo. Pritožil se je učitelj Leopold Holy iz Obora na Moravskem, ker so ga šolske gosposke za eno samo leto prikrajšale, in zmagal je. Upravno sodišče je reklo: Druga kvinkvenija se mu je zakasnila za eno leto, ker je bil bolan, da ni mogel z

uspehom delovati. Toda zaradi zakasnenja 2. kvinkvenije se mu tretja ne sme zakasniti, in dobil je z razsodbo upravnega sodišča 3. kvinkvenijo že čez 4 leta po 2. petletnici. — To ugodno razsodbo je z menoj vred porabilo več učiteljev, ki so se jim godile enake krivice; zakaj šolske gosposke se morajo zdaj ravnati po razsodbi upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898, št. 6578, (v zadevi omenjenega učitelja L. Holya). Vsak učitelj mora dobiti 1, 2, 3, 4, 5 ali 6 petletnic, ako je le nepretrgoma služil 5, 10, 15, 20, 25 ali 30 let. Na podlagi § 30. se mu ne sme niti 1. niti 2. in sploh nobena od teh 6 kvinkvenij odbiti, ne sme mu se na podstavi tega § niti $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ ene same kvinkvenije odbiti, ker sicer nastane učitelju velika, prevelika škoda. Povejmo to v mojem konkretnem slučaju. Ako bi dali meni 1. kvinkvenijo namesto 1879. že 1877. l., drugo kvinkvenijo pa že 1881. l., bi bil na škodi le za 70 gld. Ako bi bil prikrajšan od prve kvinkvenije — kar sem v resnici — tri leta, drugo bi dobil pa vendar o pravem času, t. j. 1881. l., bila bi škoda le 3krat 70, t. j. 210 gld. in obresti. A meni se je vsaka kvinkvenija — štiri na številu — zamudila 3 leta; zato je iznašala škoda te zamude v 23 letih 1150 gld. in obresti. Taka velikanska škoda bi bila še rasla, ako ne bi porabil te ugodne rešitve upravnega sodišča v slučaju moravskega učitelja Holya.

Ker sem dobil šele leta 1894 četrto kvinkvenijo, bi imel pravico do pete kvinkvenije šele leta 1899., namesto že 1896.

Z ozirom na to razsodbo upravnega sodišča pa sem jaz (in več učiteljev, ki sem jih tudi jaz opozoril in jim pomagal) vložil prošnjo, da so mi že od leta 1896. pripoznali peto kvinkvenijo. Prošnja je bila uslišana, in l. 1900 se mi je izplačalo na kvinkvenijah za 3 $\frac{1}{2}$ leta nazaj, in šesta ter zadnja kvinkvenijo sem dobil že potem čez 1 $\frac{1}{2}$ leta, t. j. 1901; torej se mi je vendar v postavni dobi 30 let priznalo in izplačalo vseh šest petletnic. Vendar je znašala vkljub temu vsa škoda kakih 3000 K v teku dolgih 37 let, kolikor let sem služil, namreč na zamudah in na obrestih; zakaj 1. kvinkvenijo sem užival namesto 32 let le 27 let in vsako naslednjo do 5. kvinkvenije pet let premalo. Pri 5. kvinkveniji sem izgubil samo obresti za 3 $\frac{1}{2}$ leta; le pri 6. kvinkveniji nisem bil nič na izgubi, zlasti če bi bil služil 40 normalnih let. Te velikanske izgube sem bil kriv tudi jaz, ker sem bil slab — jurist. Pri podelitvi vsake kvinkvenije, katera se mi je prekasno pripoznala, bi bil moral rekurirati 1. na deželni šolski svet, 2. na ministrstvo in 3. na upravno sodišče. To rekuriranje bi me bilo sicer stalo veliko truda in znabiti kakih 200—500 K v gotovini, a naposled bi mi bila vsa škoda — okrog 3000 K. — povrnjena, ako bi bile gosposke postopale po navedeni analogiji.

(Dalje.)